

אורות פלא

אורות פלא

מתורתו של רבינו אליעזר פאפא זי"ע, מח"ס "פלא יועץ"
לקט דרושים ומאמרי מוסר, שנלקטו מתוך ספריו

פרשת בלק תשפ"ה

ויאמר אליו מלאך יהוה על מה הכיית את אתנך זה שלוש רגלים הנגה

אנכי יצאתי לשיטן כי ירט הדרך לנגדי. (כב לב)

כתוב (במדבר כב, לב): "ויאמר אליו מלאך ה' על-מה הכיית את אתנך". יכול לא יהא רשאי להכות בשאין המשא עליה כבד ואינה רוצה ללכת - לך נאמר (שם): "זה שלוש רגלים", רוצה לומר, על זה אתה נענש, פיון שרגילה ללכת, היה לך לחשב שמא חולה היא, והיה לו עון שהטריחה. וזהו גם כן: יודע צדיק נפש בהמתו, שהיא רגילה לעשות רצונו, וכשאינה עושה, חושב שמא היא חולה, ואינו מטריחה. וכן בשהבהמה נושמת בנחירה בחרקה, בידוע שרואה רוח רעה או מזיק ואינה רוצה ללכת, שהיא יראה על עצמה, ועל הרוכב עליה - שלא יהא בפני טובה בנגדה ולא יפנה.

וכן למה לא אמר בלעם באמר המלאך אליו (במדבר כב, לב): "על-מה הכיית את אתנך", היה לו להשיב: מה עון יש שהכיתי את אתוני, שלא רבצה מחמת משאוי בשלחצה רגלו. אלא שהיה לו לחשב, שמא לא ברצון הקדוש ברוך הוא שאקללם, שהוא לא נתן לי רשות אלא להגיד להם העתידות, והקדוש ברוך הוא ראה שהוא שמח אם יתן לו רשות לקלל את ישראל. וזהו שצאמר (שם שם, לד): "חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי בדרך". אדרבא אפסא מסתברא, לפי שלא ידע שהוא נצב לקראתו לא חטא, אלא כך אמר: חטאתי שלא שמתי לב לדעת ולא פשפשתי וחקרתי באיזה עון בא לי שלחצה את רגלי.

מכאן שיהא אדם ערום ביראה, הואיל ומענישים אותו על שאינו יודע, לפי שהיה לו לדעת ולחקר, ולא תוכל לומר לפני השליט כי שגגה היא, ולא יוכל שמעי לומר לשלמה: שכחתי שיצאתי אל נחל קדרון (עי' מלכים א' ב, לו"מ).

מה טבו אהליך יעקב משכנתך ישראל. (כד ה)

אמר רבי יוחנן מברכותיו של אבותי רשע אתה יודע מה היה בלבך, בקש לומר שלא יהיה להם בתי פנסיות ובתי מדרשות. (סנהדרין קה:)
צריך להיות ירא וחרד ורועש ורועד איך יבנס להיכל המלך בלי מלא בושא וכלמה. ויבון באמרו ואני ברב חסדך אבא ביתך, שהוא אינו כדאי לבנס להיכל המלך אם לא בעבור גדל חסדו ובזכות אבות ראשונים. ויבון "חסדך" רמז לאברהם אבינו עליו השלום איש החסד. "קדשך" רמז ליצחק שנתקדש על גבי המזבח. "ביראתך" רמז ליעקב שאמר מה נורא המקום הזה. ועל זכותם אנו נסמכים לבנס למקום הקדש.

ומתוך כך חיי יתן אל לבו לעמוד שם באימה ביראה ברתת ובזיעה, ושלא לשווח שם שיחת חלין חס ושלוש מאימת השכינה השורה שם. וידוע שהחמירו מאד בזה הקדוש (תרומה דף קלא:): על המדבר בבית-הקנסת, ואמרו דנהיג קלנא בשכינתא ולית לה חולקא באלקא דישראל - שנוהג בזיון וקלות ראש בשכינה אין לו חלק באלקי ישראל! ועיין שם. תסמר שערות אנוש מראות חמר שבו, ולבבות יבאבו על שנעשה בהתר לרבים מעמי הארץ ואין נגרע ששומעים לפעמים חמר שבו מהדורשים בעם ואף על פי-כן אין מניחים מנהגם הרע ועולם במנהגו נוהג. אזי להם לבריות מיום הדין ומיום התוכחה. וביותר פשתה המספחת הזאת בימי שמחות וגיל וימים טובים ולילי שמחת בית השואבה ויום שמחת-תורה וימי הפורים וכדומה, מחמת ערבות השמחה מרבים בשחוק וקלות-ראש, וכל מי שיש בידו למחות, ימחה על דבר כבוד שמו, ואם אין בידו למחות, יזהר בנפשו להיות כאלם לא יפתח פיו.

ויש שרוצה לזהר שלא לדבר בבית-הקנסת, אכל בשמחות אליו אחרים נראה לו כבושה וכיוהרא שלא להשיבו ולומר שאינו מדבר בבית-הקנסת, ומתוך כך גם הוא מדבר בבאב לב עד שלבסוף נעשה לו בהתר. והאיש הירא את ה' יאחזהו רעד מחמר שבו, ולא יבוש מפני כל, ויאמר בפה מלא, איני מדבר בבית-הקנסת, שהרי זה דומה למי שרוצים לאבד ממנו הון עתק או להרגו, שלא יחוש לבושה ולא לשום דבר ויחיש מפלט לו. על אחת כמה וכמה שצריך לחוס על נפשו ועל כבוד קונו. זה כלל גדול, שלא לעבר שום עברה ושלא להמנע מקיום שום מצוה מפני הבושה, ועל זה אמרו (אבות ה, כ) הוי עז כנמר לעשות רצון אביך שבשמים. והנזהר בזה מלבד שנצול מענש חמור נותנים לו גם-כן שכר פעושה מצוה, שמקנים מצות ומקדשי תיראו (ויקרא יט, ל), שבית-הקנסת הוא מקדש מעט וצריך לירא ממנו.

והזהירות שלא לדבר בבית-הקנסת הינו אפלו שלא בשעת התפלה, אכל בשעת התפלה אפלו שלא בבית-הקנסת צריך לזהר שלא לדבר מתחלת התפלה ועד סופה. וידוע מאמר רבותינו ז"ל שאמרו (ברכות ו, א) אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבית-הקנסת. ועוד אמרו (שם ח, א) כל מי שיש לו בית-הקנסת בעירו ואינו נכנס שם נקרא שכן רע וגורם גלות לעצמו. אשר עלי-כן ראוי להשתדל מאד להתפלל בבית-הקנסת, אפלו אם מכרח להתפלל ביחיד ילך לבית-הקנסת ויתפלל, וכל-שכן שצריך להשתדל הרבה להתפלל בבית הקנסת עם הצבור, ולא יתפלל ביחיד ולא בביתו אפלו עם מנין, אם לא מחמת אנס גדול, כי מאבד טובה הרבה. ודי בזה למי שיש לו לב טוב, כי מי שאין לו לב טוב לא יבנס בו דברים כהנה וכהנה.

ו

מכלל מורא בית־הכנסת שלא יתן שם בקולו קול עז
אפלו לקרא לשום אדם או למחות ביד אחרים העושים
שלא כהוגן, אלא בשצריך לדבר ילך אצלם וידבר להם בלחש בנעם שיח
ובכבוד ראש בעומד בהיכל המלך. ועין רואה איה עומדים בפני שרי
הארץ ושופטיה בבכוד גדול ואין קול ואין עונה קול דממה דקה, על זה
ידו כל הדוים, וגם הגויים המתהללים באילילים בישבם בבית תפלותם
עומדים בבכוד גדול באימה ויראה. והן אמת שהעומד לפני השופט
עיניו יחזו את אשר לפניו, ואם ירצה לדבר איזה שפת יתר בהורנו ובהלנו
וחמת מלך מלאכי מות, לא כן העומד בבית־הכנסת שאינו רואה את
אשר לפניו ואין נפרעים מן האדם תכף ומיד, אלא בדרך שאדם רוצה
לילך מניחים אותו, ויצר סמוך עומד על ימינו לשטנו, ומסיתו הסת כפול
להעבירו על דעת קונו, זהו כל רעת האדם בארץ. אבל חובת גברא אשר
הוא יהודי ומאמין באמונה שלמה במציאות ה' מלך נורא ואים בכל
מקום, מלא כל הארץ כבודו, וביותר מתגלה הארתו והשראת שכינתו
בהיכל קדשו, והוא משגיח על כל דרכי בני־אדם לתת לאיש כדרךיו,
ומשלם אפלו על שיחה קלה אם לטוב ואם למוטב היום לעשותם
ולמחר לקבל שכר וענש, וביד האדם לבח את יצרו וקדו היא חובתו וקדו
נאה לו וזה כל האדם, אשרי איש ירא את ה' בכל מקום וכל שכן בהיכל
קדשו הס מפניו, ולא ישמע קולו בבואו אל הקדש לדבר עם חברו. וגדר
גדול גדרו ראשונים שלא לדבר עם חברו אפלו בדברי־תורה כדי
שלא יחשדנו שומע ולא יזרו החר לעצמם.

ח

ובה על כל מרביץ תורה להודיע לקהל עדתו, וכן איש
את רעהו, היודעים לשאינם יודעים, אסור הדבר
וחמר המדבר בבית כנסת שיחת חלין, וכל שכן שיחה
בטלה, ואפלו אם יראו קצת מתופסי התורה שגלפדו בשחיתה זו, לא
יהיו אחריהם לרעות, כי לפי האמת הברור הוא אסור חמור ועון פלילי,
כמבאר בש"ס ופוסקים, ובזהר החמיר ביותר בענש הדבר, ואפלו אם
מדבר דבור הצריך לצרכו, שהוא שיחת חלין, דאסור.
וזה לשון הזהר בפרשת תרומה (ח"ב קלא): מאן דמשתעי בבי כנישתא
וכו' [תרגום - מי שמדבר בבית הכנסת בדברי חול, אוי לו שמראה שיש
פרוד בעולמות העליונים, אוי לו שגורע את האמונה שהיא יחוד השלם,
אוי לו שאין לו חלק באלהי ישראל, שהרי הוא מראה שאין לו אלוה ביון
שאינו בוש ממנו מלהפסיק בשבחי, והוא אינו ירא ממנו, ונוהג בדיון
בתקון של מעלה שנתקן בשעה שישראל מתפללים].
ובסמ"ק (מצוה יא) כתב דבעון זה מתהפכין הבתי כנסיות לבתי עבודה
זרה, חס ושלום.
ובשבת קודש יש אסור מוסיף, דלא מיבעיא דשיחת חלין אפלו לצורכו
דאסור, אלא אפלו לצורך בי כנישתא אסור, וזה לשון הזהר פרשת ויקהל
(ח"ב רה): כיון וכו' [תרגום - כיון שנגנבים עם הקדוש לבית הכנסת,
אסור לעסוק אפלו בצורך בית הכנסת, אלא בדברי תשובות של פסוקי
דזמרה, ותפלת יוצר דמישב ותפלת העמידה וקריאת התורה, ומי
שמשתדל בדברים אחרים ובדברי הבלי העולם, זה הוא אדם שהוא
מחלל את השבת, לכן אין לו חלק בעם ישראל, שני מלאכים ממנים על
זה הדבר ביום השבת, והם שמים ודיהם על ראשו ואומרים אוי לפלוני
שאין לו חלק בקדוש ברוך הוא, ועל כן בשבת אין צריכים להשתדל
אלא בתפלות ובשירות ותשבחות של הקדוש ברוך הוא ולעסוק בתורה].
והטעם הוא, כי אינו דומה השראת השכינה השורה בבית הכנסת
בשבת, להשראת חול, ולכן צריך להיות המורא ביותר.

סדר היום

הכולל הלכות והנהגות ישרות ערכות
על הסדר על עניני התפילה וכוונותיה
סדר אכילה, סדר משא ומתן
וסדר הנהגת יום השבת מלווקטים ומנוקדים
מספרי רבינו אליעזר פאפו זיע"א
"חסד לאלפים" ו"בית תפילה"

הופיע ויצא לאור הספר

דן ידין

על התורה והמועדים
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

